

Kapitola 1.

KDE SE UKRÝVÁ ŠTĚSTÍ?

*Znaven tím vším, já chci jen smrt a klid,
jen nevidět, jak žebrá poctivec,
jak pýchou dme se pouhý parazit,
jak pokříví se každá čistá věc...*

William Shakespeare, úryvek ze sonetu 66 [překlad M. Hilský]

*Jedinou opravdovou hodnotou je pro člověka vědění.
A jediné zlo je nevědomost.*

Sokrates

Zamračený Napoleon Bonaparte se procházel na břehu Svaté Heleny. Psal se rok 1818 – třetí rok jeho internace po porážce v bitvě u Waterloo. Postavení vězně odsouzeného k doživotnímu vyhnanství na tomto ostrově snášel vyrovnaně, ale nyní žil pouze vzpomínkami a v duchu znovu prožíval den po dni svůj bouřlivý život. Už desetkrát probral v paměti všechny epizody bitev, milostných dobrodružství, věrnosti, zrady, vítězství a chyb...

„V mém životě byly jen tři krásné dny: vítězství u Marenga, Slavkova a Jeny, pokud nepočítám ještě čtvrtý, kdy jsem rakouskému císaři udělil audienci na bitevním poli,“ přerušil nečekaně své mlčení.

Hrabě Emmanuel de Las Cases, který Napoleona doprovázel, se zastavil a vytáhl si svůj zápisník.

„Nemohu tomu uvěřit, Vaše Veličenstvo!“ zvolal a rychle si dělal poznámky, aby nevynechal ani jediné slovo.

Las Cases byl důstojníkem Napoleonova doprovodu, věrným sluhou, jenž dobrovolně sdílel vyhnanství se svým svrženým císařem. Velmi často ho doprovázel na každodenních krátkých procházkách, během nichž si pečlivě zapisoval všechny Napoleonovy výroky do svého zápisníku.

„Přesto je to právě tak,“ smutně si povzdechl Napoleon.

„Avšak takové slávy jako vy nedosáhl ani Alexandr Makedonský!“ namítl Las Cases. „Vaše činy vás proslavily po celém světě.“

„Jestliže se zamyslím nad tím, co představuje sláva, docházím k závěru, že se omezuje na velmi málo věcí,“ odpověděl Napoleon. „Ať si říkají hlupáci, co chtějí. Lidé ji mohou vychalovat nebo hanit, ale já v ní nenalézám nic, abych na ni mohl být hrdý.“

„Dobře si pamatuji, jak vám vojáci a lid skládali hold po vašich slavných vítězstvích. Copak jste tehdy nebyl šťastný?“

„Pocty a uznání jsou příjemné jen na začátku úspěchu,“ smutně zavrtěl hlavou Napoleon. „Člověk, jenž usiluje o poctu, se podobá zamilovanému. Jakmile ji vlastní, snižuje to její cenu.“

„Vždyť jste byl nejbohatším člověkem v Evropě a váš přepych vám záviděli i králové!“ nevzdával se Las Cases.

„Ten, kdo hledá štěstí v přepychu a marnotratnosti, se podobá lidem, kteří dávají přednost svitu svíčky před září slunce,“ prohodil filozoficky Napoleon.

Počkal, až si Las Cases zapíše tuto větu, a pak pokračoval:

„Lidé silní duchem se vyhýbají rozkoši a požitkům jako mořeplavci nebezpečným podmořským skaliskům.“

Těžko můžeme podezírat Napoleona z neupřímnosti a věříme, že se sesazený císař nepřetvařoval, jestliže neshledával svůj slavný život šťastným. Všechny pochybnosti zmizí, když se seznámíme se všemi jeho výroky, které Las Cases svědomitě zapisoval. Po smrti Napoleona byly ve Francii vydány svazky jeho *Mémorial de Sainte-Hélène*¹.

Co chybělo Napoleonovi ke štěstí? Vždyť skutečně dosáhl všeho, o co obvykle lidé usilují: slávy, moci a bohatství. Možná, že to byla láska? Las Cases se o tom ve svých rukopisech nezmiňuje ani slovem, ale dochovaly se Napoleonovy dopisy, které psal Josefině dvacet let před svým vyhnáním. Jasně ukazují jejich vztah. Dopisů bylo mnoho, ale stačí dva, abychom pochopili, kdo v tomto manželství miloval a kdo dovolil být milován.

„Každým okamžikem se od Tebe vzdaluji, zbožňovaná přítelkyně, a každým okamžikem v sobě nalézám méně síly, abych unesl Tvoje odloučení. Ustavičně na Tebe myslím. Moje představivost se zabírá tím, co asi právě děláš. Vidím-li Tě smutnou, mé srdce puká a můj bol narůstá, jsi-li veselá a dovádívá v kruhu svých přátel; vytýkám Ti, že jsi brzy zapomněla na bolestné rozloučení před třemi dny. Jsi vrtkavá, a proto Tě nemůže zasáhnout žádný hluboký cit.“

Jak vidíš, mne hned jen tak neuspokojíš.

Napiš mi, moje něžná přítelkyně, hodně dlouhý dopis. A přijmi ode mne tisíc a jeden nejvroucnějších a nefalšovaných polibků z lásky.“

Podobných dopisů bylo mnoho, ale odpovědí málo.

Napoleon trýzněn láskou, touhou a žárlivostí brzy tón svých dopisů změnil.

„Ach, Ty zlá, jak jsi jen mohla napsat mi takový dopis! Jak je studený a oslovuješ mne Vy! A potom celé čtyři dny, copak jsi asi dělala, že jsi nenapsala svému manželovi?

Ach, Ty drahá přítelkyně, začínám litovat své dřívější lhostejnosti a bezstarostnosti. Běda tomu, kdo je toho příčinou. Necht' za trest prožívá muka horší, než jsou muka pekelná. Vy! Vy! Ach, co se asi stane za dva týdny?

Má duše je smutná, mé srdce je otrokem a má představivost mne děsí. Už mne tolik nemiluješ. Najdeš si útěchu. Jednoho dne mne už nebudeš milovat vůbec. Řekni mi to. Asi si takové neštěstí zasloužím.

Sbohem, moje ženo, moje trápení, moje štěstí, moje naděje a duše mého žití – Ty, kterou miluji, které se bojím, která ve mně vyvoláváš něhu, která ve mně burcuje přírodu a vulkanické otřesy stejně jako burácení hromu.

V den, kdy řekneš: ‚Již tě nemiluji,‘ bude posledním pro mou lásku a posledním dnem mého života.

Bylo-li mé srdce tak podlé, že milovalo nenávratně, rozcupuji je v zubech!

Josefino! Josefino! Přestala jsi mne milovat?⁴²

K Napoleonovi se ještě vrátíme, ale zatím uvedeme jednu jeho frázi z dopisu Josefině, v němž píše, že nikdy nevěřil ve štěstí, a také dva Napoleonovy výroky, které si zapsal Las Cases do svého zápisníku:

„Zdá se mi, že schopnost myslet přísluší duši: čím více dokonalostí získává rozum, tím dokonalejší je duše.“

„O duši bylo napsáno mnoho hloupostí, ale je nutné se snažit, abychom znali ne to, co říkají lidé, ale co nám může prozradit vlastní rozum nezávisle na cizím mínění.“

Co myslíte, měl Napoleon šanci být šťastný v manželství s Josefinou? Tvrdíme, že měl, a až dočtete tuto knihu, pochopíte příčiny naší jistoty. Jsme přesvědčeni, že každý člověk, jenž je schopen vzdát se mylných představ a otevřít se novým vědomostem, může být šťastný nezávisle na okolnostech, které v jeho životě momentálně vznikly.* V této knize uvádíme mnoho nových poznatků, ale prozatím se seznámíme s historií ještě jednoho významného člověka – šestnáctého prezidenta USA Abrahama Lincolna (1809–1865). Byl to velmi chytrý a statečný člověk, jenž se zasloužil o jednotu amerického národa a demokracii. Vážili si ho přátelé i nepřátelé, jenom ne jeho manželka, která byla hlavní příčinou

* *Štěstí není náhoda*: K. Pollak, Eugenika 2008 – pozn. vyd.

Lincolnova trápení. Americký psycholog Dale Carnegie, jenž studoval život A. Lincoln, se o něm také zmiňuje ve své knize *Jak získávat přátele a působit na lidi*.

„Velkou tragédií v životě A. Lincoln bylo rovněž manželství. Ano, manželství, nikoli to, že byl zavražděn. Když na něho Booth střelil, Lincoln ani nevěděl, že je zasažen, zato téměř denně plných 23 let si stěžoval svému společníkovi v advokátní kanceláři Herndonovi na ‚hořkou sklizeň nešťastného manželství‘, jak se vyjadřoval. ‚Nešťastné manželství?‘ To je slabé slovo. Téměř po čtvrt století paní Lincoln div nevyrazila svou hašteřivostí a týráním Lincolnovi duši z těla.

Věčně si jen na svého muže stěžovala, bez ustání na něm něco viděla a nic jí nebylo vhod. Lincoln měl úzká ramena, chodil neohrabaně, našlapoval po indiánském způsobu. Vyčítala mu, že chodí jako dřevěný, že v jeho chůzi není elegance. Opičila se po jeho chůzi a peskovala ho, že nenašlapuje na špičky, jak se tomu kdysi učila v penzionátu paní Mentalle v Lexingtonu.

Nelíbilo se jí, že mu jeho velké uši tuze odstávají. Dokonce mu vytýkala, že nemá rovný nos, že má vypulený spodní ret, že vypadá jako souchotinář, že má nohy a ruce veliké a hlavu maličkou.

Lincoln byl ve všem všudy pravým opakem své ženy: výchovou, původem, povahou, zálibami, názory. Věčně jen dráždili jeden druhého.

„Hlučný, pronikavý hlas paní Lincoln,“ napsal kdysi senátor A. J. Beveridge, nejlepší Lincolnův znalec z dnešní generace, „zazníval přes ulici a všichni v sousedství mohli slyšet její věčné výbuchy zlosti. Často dávala svému hněvu průchod i jinak než jen slovy. O její prudkosti jsou četná a nevyvrátitelná svědectví.“

Jeden příklad: nějaký čas po svatbě bydlili Lincolnovi v penzionu paní Early, vdově po lékaři ve Springfieldu.

Jednou při snídani provedl Lincoln něco, co jeho ženu rozčililo. Nikdo už neví, co to bylo. Ve zlosti mrštila svému muži do tváře hrnek s vřelou kávou, a to před ostatními strážníky.

Lincoln neřekl ani slovo, jen se krčil hanbou, zatímco paní Early přiběhla s ručníkem a utřela mu obličej i šaty.

Paní Lincoln byla žárlivá tak nepřičetně a neuvěřitelně, že člověk i po těch pětasedmdesáti letech až trne při pouhém čtení o některých nepěkných scénách, jaké vyvolávala veřejně. Nakonec se zbláznila. Co jediné snad lze říci na její omluvu, je to, že její chování bylo pravděpodobně již od počátku podmíněno propukávající duševní chorobou.⁴³

Můžete říct, že Lincoln stejně jako Napoleon měli smůlu na ženu. Avšak podíváme-li se na průzkumy sociologů, zjistíme, že nevydařené manželství mělo a má 90 procent lidí. Strohá statistika zaznamenává

křehkost rodinných svazků na celém světě. Průměrně téměř každé druhé manželství se rozvádí. Ve zbývající polovině tři čtvrtiny manželských párů setrvávají ve vztahu ze zvyku s pocitem lhostejnosti nebo nevraživosti. Některá manželství, v nichž to už horší být nemůže, se nerozvádějí z následujících důvodů: nechuť dělit majetek, složitost zákonů, obava z kritiky společnosti a mnohé další.

Avšak nevydařené manželství nemusí být pravidlem a tomu, jak změnit jakýkoliv vztah ve šťastné nebo alespoň spokojené manželství jsme věnovali hodně stránek naší knihy.* Ale nespěchejte, nelistujte v ní a nehleďte tyto informace, protože náš postup funguje pouze v případě, že si postupně a pozorně prostudujete obsah všech jejích kapitol.

Rodinné nesváry nejsou jedinou příčinou lidského utrpení. Lidi trápí nespravedlnost a vědomí, že jsou v boji s ní bezmocní, strach z nastupujícího stáří a chudoby, bolest ze ztráty blízkých, neúspěch, samota nebo nemoci...

Téma lidského trápení je aktuální v každé době. Nešťastné lidi jsme objevili v každém historickém období a ve všech společenských vrstvách i oblastech. Utrpení prožívali nejen prostí lidé, ale také králové, prezidenti zemí a společností, topmodelky, hvězdy Hollywoodu i showbyznysu.

Sen mnohých mladých dívek být supermodelkou je lákavý jen na obálkách módních časopisů. O tom, co se děje v zákulisí, vyprávěla známá německá supermodelka Claudia Schiffer v rozhovoru, jež poskytla časopisu *Fivetonine*: „Topmodelky vymírají jako mamuti v důsledku neuspořádaného osobního života, alkoholu, neřesti a drog.“⁴

Nešťastnými se také ukázali téměř všechny známé osobnosti a boháči.

N. Gogol (1809–1852), známý ruský spisovatel a dramaturg, napsal v dopise svému příteli, že pověsit se nebo utopit se mu zdá jako lék a úleva.

Lev Tolstoj (1828–1910), slavný ruský spisovatel, autor proslulých románů *Vojna a mír* a *Anna Karenina*, se v jednom ze svých dopisů napsaných v roce 1878 přiznal, že schovává provaz, aby se neoběsil ve svém pokoji, když večer zůstane sám. Na lov už nechodil s puškou, aby nepodlehł pokušení zastřelit se. Zdálo se mu, že jeho život je hloupou fraškou.

Gustave Flaubert (1821–1880), francouzský spisovatel, si stěžoval ve svých zápiscích, že se mu všechno zhnusilo. Kdyby mu v tom nebránila hrdost, s chutí by se oběsil.⁵

Flaubert odolal pokušení svůj život ukončit, ale mnozí významní spisovatelé to nedokázali.

* *O lásce a vztazích*: V. a V. Dubkovskij, Eugenika 2016 – pozn. vyd.

Velký americký spisovatel Ernest Hemingway (1899–1961) ztělesňoval v očích mnoha čtenářů hrdinu své slavné novely *Stařec a moře*, jehož heslem bylo, že „člověka je možno zničit, ale ne porazit“. Získal Nobelovu cenu za literaturu, liboval si v rybolovu, byl zkušeným lovcem a stálým hostem hospod a vůbec opravdovým mužem, chytrým, silným a veselým člověkem. To však byla jen maska, za kterou se schovala jeho trpící duše.

Hemingway se několikrát pokusil o sebevraždu. Cestou na psychiatrickou kliniku, kde si hodlal léčit těžkou depresi, chtěl vyskočit z letadla. Po přistání ho v poslední chvíli zadrželi, jinak by vběhl pod roztočenou vrtuli. Po návratu z léčení své sebevražedné pokusy dotáhl do konce. Hemingway se 2. června 1961 zastřelil ve svém domě výstřelem ze své kulovnice.

Spisovatelova vnučka Margaux se určitou dobu prosadila v oblasti modelingu, potom vstoupila do světa filmu, ale kritici ji příliš nešetřili. Za jejím tragickým koncem stály neúspěch, alkohol a deprese. Zemřela den před 35. výročí sebevraždy svého dědečka na předávkování uklidňujícími léky.

Stejně tragický osud jako Hemingway prožíval i další významný americký spisovatel Jack London (1876–1916), jenž ukončil svůj život v důsledku dlouhodobých depresí prohlubovaných alkoholismem.

Jack London rovněž opěvoval silnou vůli k životu. Hrdinové jeho románů a povídek překonávali těžké životní překážky a pro mnoho generací čtenářů na celém světě se stali vzorem síly a odvahy. Spisovatel se podobal svým hrdinům a v osobním životě skutečně zdolal mnoho těžkostí a ran osudu. Působil vždy jako veselý, energický a houževnatý člověk. Byl neuvěřitelně pracovitý – za patnáct let napsal přes čtyřicet knih.

Jeho bodrost však byla jen přetvářkou. Trpěl depresemi, které dokázal tak dovedně skrývat, že nikdo z jeho četných přátel to ani netušil. Vždy překypoval energií a životem, a dokonce i v nejtěžších životních chvílích se usmíval a dodával odvahy jiným. Ve třiceti sedmi letech se London stal nejlépe placeným spisovatelem na světě. Vlastnil obrovský pozemek, na němž nechal vysadit sto čtyřicet tisíc blahovičnicků.

Spisovatel byl velkým znalcem obyčejného života, ale to, co kolem sebe viděl, v něm vyvolávalo nejprve úzkost a potom hlubokou depresi. Jack London celý život bojoval s alkoholismem a ten byl také začátkem jeho konce. Byl zklamán lidmi, společností, svými blahovičnickými a nakonec i literaturou. Život už pro něho ztratil smysl. Na své zdravotní komplikace měl od lékaře předepsané morfium, kterým se 22. listopadu roku 1916 předávkoval, a tak ukončil svůj život.